

2.5.2018

Esitysluonnos elintarvikemarkkina- ja uudeksi elintarvikemarkkinavaltuutetuksi

---

Neuvotteluvoiman epäsuhta elintarvikeketjussa

Elintarvikeketjussa pulmana on pitkään ollut neuvotteluvoiman epätasapaino tuottajien ja kaupan kesken. Maa- ja metsätalousministeriö on valmisteellut nyt lausuttavana olevan ratkaisuesityksen ongelmaan. Luonnoksessa ehdotetaan, että:

- 1) säädettäisiin uusi elintarvikemarkkinalaki, joka soveltuisi, kun kaupan kohteena on elintarvikkeita tai maataloustuotteita. Laissa kiellettäisiin kohtuuttomat sopimusehdot.
- 2) Maaseutuviraston yhteyteen perustettaisiin uusi elintarvikemarkkinavaltuutetun virka hallintoineen.
- 3) Valtuutetun tulisi ensisijaisesti neuvotteluteitse pyrkiä poistamaan kohtuuttomat ehdot ja -käytännöt. Neuvotteluvaiheelle ei aseteta määräaika. Valtuutettu voisi esittää Markkinaoikeudelle kiellon tai uhkasakon määräämistä, sekä antaa elintarvikeketjun osapuolille suosituksia, ohjeita ja neuvontaa.

Suomen Yrittäjien lausunto:

Suomen Yrittäjät lausuu pääasiassa kilpailupoliittiselta näkökannalta siitä, onko ehdotettu malli käyttökelpoinen ratkaisu yleisesti ottaen tilanteisiin, joissa osapuolten välinen neuvotteluasema on epätasapainoinen. Lausuntomme ei sinänsä ota kantaa, kuinka keino korjaa nimenomaisesti elintarvikeketjun ongelmia. Suomen elintarvikemarkkinoilla keskusliikerakenne on ongelma erityisesti kotimaisille toimijoille. Keskusliikkeiden neuvotteluvoima on suuri.

Yleisesti ottaen epätasapuolisen kilpailuasetelman torjumiskeinoja voidaan jaotella seuraavasti:

- Sääntely. Sen noudattamista valvoo erillinen asiamies tai virasto. Puuttuminen voidaan rakentaa neuvottelun ensisijaisuudelle, tai suoraan kiellolle.
- Itsesääntely (vaatii toimivat markkinat ja jonkin verran luottamusta osapuolten välille). Itsesääntely voi olla ennakkollista tai jälkikäteistä. Ennakollinen on esimerkiksi sitoutumista erilaisiin kauppatapoihin. Jälkikäteisestä itsesääntelystä esimerkki on elintarvikeketjun kauppatapalautakunta Keskuskauppakamarin yhteydessä. Itsesääntelyllä on joskus taipumus muodostua vallitsevaksi käytännöksi. Tällöin voi nousta keskusteluun, estyykö parempien käytäntöjen käyttöönotto.

Sääntely voidaan rakentaa perustuvaksi joko neuvottelun ensisijaisuudelle tai kiellolle. Kieltoperiaatteelle rakentuva sääntely avaa tien vahingonkorvauskanteelle, minkä johdosta kiello on neuvottelun ensisijaisuutta tehokkaampi keino. Silloin epäilyllä on kannustin myötävaikuttaa epäilyn selvittämiseen ja tutkintaan. Neuvottelussa tällainen kannustin puuttuu.

Neuvottelun ensisijaisuudelle rakennettu kilpailulain 4 a -luku on ollut voimassa lähes viisi vuotta. Tänä aikana Kilpailu- ja kuluttajavirasto on saattanut loppuun viisi kilpailuneutraliteettitutkintaa. Markkinaoikeudelle ei ole tehty esityksiä. On vaikea arvioida, ovatko neuvottelun poistaneen epäkoh-tia, vai onko viranomaisen ainoastaan priorisoinut asian pois tehtävistään. Kesken olevat tutkinnat ovat kestäneet tähän mennessä jopa kolme vuotta. On mahdollista, että myös elintarvikeketjussa neuvottelun ensisijaisuudelle rakennettu ratkaisu tulee olemaan hidas.

Suomen Yrittäjät pitää kielloa parempana kuin neuvottelun ensisijaisuutta. Jos neuvottelun ensisijaisuus on ylipäättään tarpeellinen, sille tulee säätää enimmäiskesto. Tällainen on käytössä jo Energiavirastolla sen suorittaessa energiamarkkinoiden valvontaa.

Elintarvikemarkkinavaltuutettu voisi antaa myös suosituksia elintarvikeketjun kauppapoihin. Pidämme mahdollisena uhkana, että elintarvikemarkkinavaltuutetun suositukset suosivat niitä toimijoita, jotka ovat jo markkinoilla. Suositukset voivat huonoimmillaan estää uusien tai pienten pääsyä kauppoihin. Mikäli näitä suosituksia annetaan, tulee suositusten ohje-nuoraksi asettaa tasapuolisuus ja mahdollisuus tulla markkinoille.

kilpailuasioden päällikkö Satu Grekin